

clear ideals of disciplinary organization, then humanities aim to create a space for public discussion and set common paradigm of social development. Humanitarian mind is dialogical by its nature. It aims to «the other» relatively to itself; this focus is not so much cognitive or gnosiological as hermeneutic understanding of nature. It's philosophy which is largely responsible for the formation of this focus. Thus, artificial «dehumanization» of education, such attempts constantly are observed in higher education of Ukraine, means withdrawal or purposive reduction of humanities disciplines in the structure of university education, in fact lead to disastrous consequences for the future of the entire society. Already mentioned Terry Eagleton outlined it as «the slow death of the university as a center of humane critique» [2], stressing that the humanities, through a certain detachment from everyday life, makes it possible to think about values, goals and priorities of public order and solve strategic practical tasks.

References

1. Burd'ye, P. Universitetskaya doksa i tvorchestvo: protiv skholasticheskikh deleniy / Burd'ye P'er // Socio-Logos'96. Al'manakh Rossiysko-frantsuzskogo tsentra sotsiologicheskikh issledovaniy Instituta sotsiologii Rossiyskoy Akademii nauk.. – M.: Socio-Logos, 1996. – P. 8-31.
2. Eagleton T. The Slow Death of the University / Terry Eagleton : [Web resource]. – URL : <http://www.socjobrumors.com/topic/the-slow-death-of-the-university-by-terry-eagleton-uk>

Подворчан А. З.

старший викладач

кафедри українознавства та іноземних мов

(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ПРОБЛЕМА ДУХОВНОГО БАГАТСТВА У ТВОРАХ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Історико-культурний розвиток України тісно пов'язаний з ім'ям визначного філософа-мислителя, поета, письменника, педагога, музиканта, художника, знавця духовної спадщини Античності і Середньовіччя, Григорія Савича Сковороди, «українського Сократа», який жив і творив у XVIII столітті.

Григорій Сковорода є одним з найбільших і найзагадковіших християнських філософів світу. Видатний український письменник Дмитро Чижевський писав: «Може, ні про одного філософа у світі не висловлено таких розбіжних думок, як про Сковороду. Тепер є не менше, ніж 250 великих та малих праць, присвячених Сковороді, який, як це загалом визнано, — є найцікавіша постать історії українського духу. В цих працях — можна сказати

без перебільшення — висловлено, напевне, не менше, ніж 250 різних поглядів на Сквороду...» [8].

Проблема духовного багатства є одним із найважливіших понять філософії Г.Сквороди. Це питання досліджувалося цілою когортою науковців, серед яких такі: Ю.Барабаш, Д. Багалій, Г.Верба, В.Ерн, І.Іваньо, М. Кашуба, Ф. Поліщук, Л. Ушкалов, М. Фіглевський, Д.Чижевський та ін.

Уже на ранньому етапі своєї творчості Скворода починає створювати свою філософію, яка, на його думку, повинна стати теоретичним підґрунтям для вирішення проблем щастя і духовного багатства. З точки зору мислителя, філософія повинна бути тісно пов'язана з життям і спрямовуватись на розв'язання суспільно-практичних питань. Для створення філософії Скворода використав ідейну спадщину минулого і опирався на досягнення сучасної йому науково-філософської думки.

Григорієм Савичем Сквородою були написані такі філософські твори: «Діалог, або Розмова про давній світ», «Нарцис. Розмова про те: пізнай себе», «Розмова п'яти подорожніх про справжнє щастя в житті (Дружня бесіда про душевний спокій)», «Розмова, що називається Алфавіт, або Буквар миру», «Ізраїльський Змій», «Діалог. Назва його – Потоп зміїний» та інші. З написаних у різний час віршів він уклав збірник «Сад божественних пісень». У своїй творчості Г. Скворода широко застосовує метод діалогізму – переважна більшість його творів написана у формі діалогів, розмов, бесід, суперечок. Але діалогізм думки Сквороди означає ще і її постійну спрямованість на пошук істини.

Григорій Скворода – автор багатьох літературних та філософських творів, ідейний зміст яких підпорядкований пошуку сенсу життя людини. У своїх байках письменник звертається переважно до морально-філософських аспектів життя людини та визначенню шляхів до щастя, духовного багатства людини.

Значна частина байок присвячена темі «сродної праці». Григорій Скворода переконаний, що кожному людину Бог наділив певним даром. Треба вчитися розпізнавати його. Той, хто вибирає собі життєву справу не за природними нахилами, а орієнтуючись на якісь чинники (славу, матеріальне збагачення, прибутки), той шкодить і собі, і суспільству. Саме таку думку автор розвиває у байці «Бджола і Шершень». Людності, скромності, чесності, благородству вчить Скворода в байках «Ворона й Чиж», «Алмаз й Смарагд», «Голова й Тулуб (перша)», «Оленица й Кабан» та ін. Проти хижацтва і дармоїдства спрямовано вістря байки «Пчела й Шершень». У написаній пізніше поетичній збірці «Сад божественних пісень», поряд з глибоко ліричними віршами про природу рідного краю («Сон», «Ах поля, поля зелені», «Ой ты, птичко жолтобоко»), є чимало поезій соціального змісту.

Серед філософських праць Сковороди складною побудовою та смисловою глибиною відзначається діалог «Алфавіт, чи Буквар світу». Автор звертається до важливих питань самопізнання, визначення людиною своїх природних нахилів, розглядає проблеми «сродної» праці та людського щастя.

У 70-80-х Григорій Сковорода об'єднав раніше створені поезії у збірку «Сад божественних пісень». Це духовно-філософська лірика, навіяна переважно релігійними переживаннями автора. У десятій пісні збірника «Всякому місту – звичай і права» вічні людські позитивні якості – чистота сумління й мудрість – протиставляються марноті повсякденних спокус. У пісні двадцятій «Чистий можеш бути собою» автор підносить душевну чистоту як найбільший людський скарб, що не боїться нічого. Один з основних мотивів «Саду божественних пісень» – гармонійність людини із собою, з навколишнім світом. Щоб змінити макро- та мікросвіт, тобто себе самого, пізнай себе, а пізнавши, удосконалюйся. Щастя людини – у внутрішньому стані, у єдності з природою, у роздумах про красу. Людина, уважає філософ, може відчути себе духовно багатою лише серед природи, справжнє задоволення лише в душевному спокої й почутті свободи.

Значна частина поезій Сковороди залишилася поза збірником. Серед них – «De libertate» («Про свободу»), у якому автор визначає особисту свободу людини як одну з найбільших життєвих цінностей. Духовне багатство людини, на думку філософа, – у наших думках, у нашому серці, у любові. Істинна ж любов не в багатстві, а в спорідненості душі, доброчесності.

Роздуми Г. Сковороди спираються на головні християнсько-світоглядні категорії: любов, віру, щастя, смерть та ін. У творах Сковороди людина виступає мірою всього існуючого, бо перш ніж пізнати великий і символічний світи, людина повинна пізнати саму себе. Саме у пізнанні самого себе він вбачав щастя, яке розцінював як душевний світ і вважав найважливішим для людини. Третім у концепції «трьох світів» є символічний світ, що ототожнюється Сковородою з Біблією. Застосовуючи філософію двох натур і трьох світів до людини, Сковорода робить висновок, що людина може бути щаслива тільки тоді, коли живе у відповідності до закладених природою здібностей.

Г.Сковорода заперечує думку більшості людей про те, що духовне багатство полягає в здоров'ї чи в матеріальному багатстві, адже є випадки, коли людина здорова, але при цьому нещасна, а є й протилежні, коли вона нездорова, проте щаслива. Те ж саме можна сказати й про багатство. «До яких тільки пороків не призводить здоров'я з багатством! Цілі республіки пропали через те. Чому ж ти багатства бажаєш, як щастя? Щастя нещасливим не робить... Багатьох людей багатство пожерло, наче повінь всесвітнього потоку... Боже милосердя осипало б тебе багатством, коли б воно було тобі потрібне» [6, с.138]. Г.Сковорода слушно зауважує: «Недоумство в багатстві пишається й лається, а в

бідності осідає і впадає у відчай. В обох долях воно нещасне... Ця болячка тому зроджується, що не навчаються Царствові Божому і правді його, а гадають, що усе на світі робиться наудачу, як у беззаконнім володінні» [6, с.64].

У словах мислителя «Світ ловив мене, та не впіймав...» закладено всю сутність філософії Сковороди, у центрі якої перебувала людина та проблема досягнення нею щастя, духовного багатства та гармонії з оточуючим світом.

Сковорода є основоположником української класичної філософії. Творчість Сковороди мала вагоме значення для подальшого розвитку вітчизняної філософської думки.

Література

1. Багалій Д. Український мандрований філософ Григорій Сковорода. – 2 вид. випр. – К. : Обрій, 1992. – 472 с.
2. Багалій Д.І. Українській філософ Григорій Савич Сковорода // Сковорода Г.С. Розмова про істинне щастя / Пер. укр. мовою, прим. В.О.Шевчука. – Харків: Прапор, 2002. – С.3-12.
3. Вступ до філософії. Великі філософи – Харків: СПДФЛ Чиженко С.Ю., ТОВ «Риф», 2005 – 512с.
4. Драч І. Ф., Кримський С. Б., Попович М. В. Григорій Сковорода: Біографічна повість.— К.: Молодь, 1984.— 216 с.
5. Сковорода Г.С. Розмова про істинне щастя / Пер. укр. мовою, прим. В.О.Шевчука. – Харків: Прапор, 2002. – 280с.
6. Сковорода Г. Повне зібрання творів: У 2-х т. — К.: Наукова думка, 1973. — Т. 1. — 532 с.; — Т. 2. — 576 с.
7. Стадниченко Володимир, Шудря Микола. Наш перворозум Григорій Сковорода на портреті і в житті. – К.: Спалах, 2004. – 178с.
8. Чижевський Д. Філософія Г. С. Сковороди. — Харків, 2004. — 272 с

Електронні джерела

9. <http://aphy.net/forum?task=viewtopic&id=1741>
10. <http://ref.lecture.in.ua/>

Вагеник Б. Д.
студент 1 курсу
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

Науковий керівник
кандидат філософських наук, доцент
Стояцька Г.М.

СУЧАСНІ СУСПІЛЬНІ ПРІОРИТЕТИ ТА ЗГУБНИЙ ШЛЯХ САМОРУЙНАЦІЇ

Життя людей сповнене різними ідеями, інтересами, які змушують вибирати краще, цікавіше і йти вже по визначених дорогах, а не торувати шлях